

ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMLARI VE EĞİTİMEVLERİ İNCELEME RAPORU

I. GİRİŞ

Komisyonumuzun 5 Kasım 2009 tarihli 33. toplantısında aldığı kararla, “Çocuk ve Gençlerin Kaldığı Ceza İnfaz Kurumlarında İncelemelerde Bulunmak Üzere” Alt Komisyon kurulmuştur. Başkanlığını İstanbul Milletvekili Mustafa Ataş’ın yaptığı Alt Komisyon, Çorum Milletvekili Murat Yıldırım, Denizli Milletvekili Mithat Ekici, Denizli Milletvekili Ali Rıza Ertemür, Sivas Milletvekili Malik Ecdar Özdemir, İzmir Milletvekili Şenol Bal ve Diyarbakır Milletvekili Akın Birdal’dan oluşmuştur. Ancak, Komisyon üyeliğinin düşmesi nedeniyle, Diyarbakır Milletvekili Akın Birdal Alt Komisyon çalışmalarına katılamamıştır.

Alt Komisyon belirlemiş olduğu çalışma programı çerçevesinde sırasıyla;

8-9 Aralık 2009 tarihlerinde Elazığ Çocuk Eğitimevi ve E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda,

6 Ocak 2010 tarihinde Ankara / Sincan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumu ve Ankara / Keçiören Çocuk Eğitimevinde

14-15 Ocak 2010 tarihlerinde Adana / Pozantı M Tipi (Çocuk) Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda,

21-22 Ocak 2010 tarihlerinde İstanbul / Maltepe Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda,

28-29 Ocak 2010 tarihlerinde Kayseri/İncisi Çocuk Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda,

4-5 Şubat 2010 tarihlerinde İzmir / Buca Çocuk Eğitimevi ve Bergama M Tipi (Çocuk) Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur.

İncelemelere Adalet Müfettişi (Cumhuriyet Savcısı) Mecit GÜRSOY eşlik etmiştir.

II. İNCELEMELERİN AMACI

İncelemelerin amacı, çocukların ceza infaz kurumlarında ve eğitimevlerinde içinde bulunduğu şartları yerinde görerek eksiklikleri tespit etmek, topluma kazandırılmaları ve iyi yetiştirilmeleri için alınması gereken önlemleri saptamak ve mevzuat uygulamasını inceleyerek gerektiğinde yasal değişiklik için girişimde bulunmaktır.

III. İNCELEMELERDE UYGULANAN YÖNTEM

Alt Komisyon, incelemede bulunduğu illerde, Cumhuriyet Başsavcısı, infaz kurumlarından sorumlu Cumhuriyet Savcısı, kurum yöneticileri ve personeli ile görüşmüş, kurum hakkında brifing almıştır. Ayrıca, sadece çocukların suç sonrası değil, suç öncesi durumlarını öğrenmek amacıyla, emniyet ve jandarmanın çocuklarla ilgili birimlerini de dinlemiştir. Akabinde çocuk tutuklu ve hükümlüler ile görüşülmüş, görüşmeler kurum personelinin bulunmadığı bir ortamda, birebir ya da toplu yapılarak, çocukların rahat bir şekilde kendilerini ifade etmeleri amaçlanmıştır.

İnceleme konusu olan çocuk eğitimevleri ve kapalı ceza infaz kurumları hakkında edinilen gözlemler aşağıya yansıtılmıştır.

IV. ELAZIĞ ÇOCUK EĞİTİMEVİ

İncelemede kurum personeli ve hükümlü çocuklarla görüşülmüş, ardından bina gezilmiştir. Kurumun fiziki koşullarının iyi olduğu, kapasite sorununun olmadığı ancak spor alanlarının yetersiz olduğu görülmüştür.

Mülhakatında 33 ilin bulunduğu eğitimevinde 51 erkek hükümlü çocuk kalmaktadır. Çocukların çoğunluğu Mardin, Diyarbakır, Siirt, Batman, Gaziantep illerinden gelmektedir. Kurumda, 1 psikolog, 1 sosyal hizmet uzmanı, 3 öğretmen ve 1 doktor görev yapmaktadır.

Çocuklar 18 yaşına kadar eğitimevlerinde kalmaktadır. 18 yaşını dolduranlar kapalı ceza infaz kurumlarına gönderilmektedir. Çocuk, eğitime devam etmekte ise 21 yaşına kadar eğitimevinde kalmaktadır.

Eğitimevinde bulunan 10 çocuğun çalıştığı, 5 çocuğun örgün eğitime devam ettiği, kurumda kalan diğer çocuklar için mesleki eğitim kursları, okuma yazma kursları düzenlendiği, ancak, açık ilköğretim ve liseye devam eden çocukların harç paralarının ödenmesinde sıkıntılar olduğu ifade edilmiştir.

Çocuklar arasında zaman zaman karşılıklı müessir fiiller yaşanabilmekte, bu durumda, sorumlu olan çocuklara disiplin cezası uygulanmaktadır. Ancak, disiplin cezası kapalı infaz kurumuna iade şeklinde olduğundan ciddi olaylarda başvuru bir yöntem olduğu öğrenilmiştir.

Kuruma gelen çocukların ailelerinin genel olarak parçalanmış, sorunlu veya kalabalık aileler olduğu, maddi imkânlarının yetersiz olduğu belirtilmiştir.

Çocuklarla yapılan görüşmede, büyük bir çoğunluğun ilk defa kuruma geldiği anlaşılmıştır.

Çocukların büyük bir kısmının düzenlenen mesleki eğitim kurslarına katıldığı, ancak çıraklık eğitim merkezine devam edebilmek ve çalışabilmek için ilköğretim mezunu olmak gerektiği, ilköğretim mezunu olmayanların çalışamadığı belirtilmiştir.

İzin sürelerinin yetersizliğinden yakınan çocuklar, dört ayda bir beş günlük izinlerinin olduğunu, birer günleri yolda geçtiği için sürenin yetersiz kaldığını ifade ederek, izin sürelerinin arttırılmasını talep etmişlerdir.

Kurum personelinin kendilerine yönelik kötü muamelelerinin olmadığını, yemeklerin iyi ancak miktar olarak yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

V. ELAZIĞ E TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

İnfaz kurumu müdürü ile yapılan görüşmede, 754 tutuklu ve hükümlünün bulunup kurumda 22 çocuğun kaldığı, bunlardan 12'sinin tutuklu, 10'unun hükümlü olduğu, hükümlülerin disiplin cezası nedeniyle eğitimevinden geldiği ifade edilmiştir.

Çocukların aileleri ile sürekli irtibat halinde oldukları, bunlara yönelik aile eğitim programlarının yürütüldüğü, ziyarete geldikleri zaman ailelere hem infaz kurumundaki, hem de dışarıdaki çocuklarına yönelik eğitim verildiği, bu programların başlarında ailelerin programa uymada yeterince özenli davranmadıkları, ancak programların devam etmesiyle ailelerde davranış değişiklikleri gözlemledikleri, zaman zaman ailelere bilgilendirme mektupları gönderdikleri, son olarak sekiz aile ile bilgilendirme toplantısı yaptıkları dile getirilmiştir.

Sirkülasyonun çok fazla olduğu, ilk defa suça sürüklenerek gelen çocuklarla birden fazla suç işlemiş çocukları mümkün olduğunca bir araya getirmemeye gayret sarf edildiği anlaşılmıştır.

Kurumda 2 öğretmenin bulunup uzman personel eksikliği olduğu, eğitim alanlarının yetersiz olması nedeniyle çocuklara yeterli eğitimin verilemediği, eğitim imkânları son derece geniş ve açık ceza infaz kurumu statüsünde olan eğitimevinden disiplin cezası nedeniyle buraya gelen çocukların olumsuz etkilendiği iletilmiştir.

Çocukların çoğunluğunun ailelerinin maddi durumunun iyi olmadığından ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıkları, kurumda hükümlü ve tutuklu çocukların yanı sıra, yetişkin koşullarında annelerinin yanında kalan altı çocuk olduğu ifade edilmiştir.

Çocuklar tarafından yemeklerin kalitesiz ve yetersiz olduğundan şikâyet edilmiş, kantin fiyatlarının yüksek olduğu, maddi durumları iyi olmadığı için kantinden faydalanamadıkları, eğitimevi şartlarının kapalı infaz kurumuna göre daha iyi olduğu, kurum personelinin kötü muamelede bulunmadığı söylenmiştir.

Görüşülen çocuklardan bir çocuk hariç tamamının ailesinin ziyarete geldiği, okuma yazma bilmeyen çocuğun olmadığı, birçok çocuğun açık ilköğretim ve lisede okudukları belirtilmiştir.

Görüşmede şikâyet edilen konulardan bir tanesi, yargılamalarda temyiz aşamasının çok uzun sürdüğü olmuş, dosyası üç yıldan beri Yargıtay'dan gelmeyenlerin olduğu görülmüştür.

VI. ANKARA ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Alt komisyon Ankara'nın Sincan İlçesinde bulunan Çocuk ve Gençlik Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda incelemelerde bulunmuştur. İncelemede, kurum personeli tarafından ön bilgi verilmiş, çocuklarla görüşülmüş, ardından bina gezilmiştir.

Yapılan incelemede, kurumun fiziki koşullarının oldukça iyi, iş ve eğitim atölyeleri, spor salonu ve sosyal alanların yeterli ve bakımlı olduğu, her koğuşun ortak alanlarının kameralarla kontrol edildiği, çocukların her biri için ayrı odaların olduğu görülmüştür.

324 kişilik kapasitesi olan kurumda, tutuklu olan ya da hükümlü olup eğitimevlerinden disiplin ya da diğer nedenlerle kapalı ceza infaz kurumuna nakledilen 12-21 yaş arasında 300 çocuk ve genç kalmaktadır. Bu çocuk ve gençlerden 64'ü hükümlü, 236'sı tutukludur. Çocuk ve gençlerin tamamı erkek olup, kız çocuk bulunmamaktadır.

2006 yılında açılan kurumda 36 adet koğuş bulunmakta, her koğuş 1'er kişilik 9'ar odadan oluşmaktadır.

Toplam 120 personelin görev yaptığı kurumda, 3 öğretmen, 3 sosyal hizmet uzmanı ve 1 psikolog bulunmaktadır.

Kuruma ilk gelen çocuk ve gençler öncelikle, mevcut olan 2 adet geçici koğuşa yerleştirilmekte, 72 saat içinde doktor kontrolünden geçirilmekte, öğretmen ve uzman personel ile görüşürülmekte, geçici koğuşlarda kalan çocuk ve gençler oda seçici kurul tarafından kendilerine uygun koğuşlara yerleştirilmektedir.

Çocuk ve gençlerin meslek sahibi yapılması amacıyla, metal şekillendiriciliği, kaynakçılık, kuaförlük, takı tasarım, dikiş makineci kursu gibi iş ve meslek kursları, ilk yardım, satranç, basketbol, bedminton, judo kursu gibi sosyal ve sportif kurslar düzenlenmektedir.

Hükümlü ve tutuklular yapılan görüşmelerde, herhangi bir şikâyetlerinin olmadığını belirtmişlerdir.

VII. ANKARA ÇOCUK EĞİTİMEVİ

Keçiören ilçesinde bulunan, 106 kişi kapasiteli Çocuk Eğitiminde 13-18 yaş arasında 44 çocuk kalmaktadır. Çocukların tamamı erkek olup, kız çocuk bulunmamaktadır.

Eğitimevinde bilgisayar işletmenliği, web tasarımı, erkek berberliği gibi meslek eğitim kursları, ilkyardım, seramik yapımı gibi sosyal içerikli kurslar, sınavlara hazırlık, açık lise dersleri gibi destek kursları düzenlenmektedir.

Eğitimevinde bulunan çocuklardan 3'ü okuma yazma kursuna, 14'ü açık ilköğretim okuluna, 15'i açık liseye, 1'i mesleki açık liseye, 3'ü örgün eğitime, 6'sı çıraklık eğitim merkezine devam etmektedir.

Kurum içinde yapılan incelemede çocukların kaldıkları odaların ve ortak kullanım alanlarının temiz ve bakımlı olduğu, bir odada dört çocuğun kaldığı görülmüştür. Atölyeler gezilerek çocukların aldıkları eğitimler gözlenmiştir.

Eğitimevi koşullarının oldukça iyi olduğu müşahede edilmiştir.

Hükümlü çocuklarla yapılan görüşmelerde, kurum koşullarına ve idaresine ilişkin herhangi bir şikâyette bulunulmamıştır.

VIII. İSTANBUL/MALTEPE ÇOCUK VE GENÇLİK CEZA İNFAZ KURUMU

2008 yılında hizmete açılan, 880 kapasitesi olan, İstanbul/Maltepe Çocuk ve Gençlik Ceza İnfaz Kurumunda, 483'ü tutuklu, 10'ı hükümlü olmak üzere 493 çocuk ve genç bulunmaktadır. Çocuk ve gençlerin % 15'i mükerrer olarak bulunmaktadır.

Çocuk ve gençlerden % 90'ının ailesi ziyarete gelirken, % 10'unun ailesi ziyarete gelmemektedir. Kurumda kalanlardan 19'u evsizdir.

Aileler ile zaman zaman yüz yüze ya da telefonla görüşmeler yapıldığı, aile görüşmelerinin çocuk ve gençlerin psikolojik durumlarının düzelmesinde çok etkili olduğu, infaz kurumları ve eğitimevlerinde kalan ergenlere uygulanmak üzere hazırlanmış bir aile eğitim programı bulunduğu, programın psikososyal servis çalışanlarınca uygulandığı ancak, personel sayısının yetersizliği ve ailelerin gidiş geliş zorlukları nedeniyle beş oturumdan oluşan programın bir oturum olarak verilebildiği ifade edilmiştir.

Çocuk ve gençlerin işlediği suçlar incelendiğinde, yağma/gasp suçu ilk sırada gelmektedir. Çocuk ve gençlerden 155'i gasp/yağma, 78'i hırsızlık, 67'si uyuşturucu, 61'i adam öldürme, 56'sı cinsel istismar, 37'si örgütlü suçlar, 39'u diğer suçlardan tutuklu ya da hükümlüdür.

3 bloktan oluşan kurumda yapılan gezide, her blokta 12 büyük oda, her büyük odada, 3'er kişilik 9 adet küçük oda bulunduğu görülmüştür. Yeni hizmete giren bir yapı olması nedeniyle, kurumda yer alan atölye, derslik, spor salonu, kütüphane, ziyaretçi alanları ve odaların son derece iyi durumda ve yeterli olduğu gözlenmiştir.

Çocuk ve gençler yılda bir kez kapsamlı sağlık taramasından geçirilmektedir.

Kurumda bir çok mesleki, sportif ve kültürel kurslar ve sosyal faaliyetler olduğu, bunların gerçekleştirilmesinde çeşitli kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerinin desteği olduğu ifade edilmiştir.

IX. ADANA/POZANTI M TİPİ KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

1987 yılında hizmete açılan Pozantı Kapalı Ceza İnfaz Kurumu, 2007 yılına kadar yetişkinlerin kaldığı bir kurumken, 2007 yılından beri çocuk ve gençlik ceza infaz kurumu olarak kullanılmaktadır. 282 kişilik kapasitesi olan kurumda, 237 çocuk ve genç tutuklu, 18 yetişkin barındırılmaktadır. Kurumda bulunan 18 yetişkin, 18 yaşını doldurmuş ve yetişkin ceza infaz kurumlarına sevk edilmeyi bekleyen hükümlü ya da tutuklulardır.

Kurum İdaresinden alınan bilgilere göre çocukların genellikle göç eden ailelere mensup olduğu, ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin düşük olması ve şehir hayatına uyum sağlayamaması nedeniyle çocukların suça sürüklendiği öğrenilmiştir.

Kurumda 88 personel görev yapmaktadır.

Eğitim servisinde 2 öğretmen, 1 eğitim görevlisi görev yapmakta, ayrıca Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğüne çeşitli branşlarda görevlendirilen öğretmen, eğitici ve usta öğreticiler bulunmaktadır.

Sağlık servisinde, 1 kurum doktoru, 1 sağlık memuru ve bir sağlık görevlisi bulunmaktadır. Sağlık Müdürlüğüne görevlendirilen 1 dış hekimi haftada bir gün dış ünitesinde hastalara bakmaktadır.

05/01/2010 tarihinde, kurum'da bulunan 16 çocuk ve gencin koğuş değiştirme isteği olduğu, bu talebinin yerine getirilmemesi üzerine isyan çıkardıkları, isyan sırasında camları kırdıkları, terör örgütü lehine slogan attıkları, yangın çıkardıkları, ellerine geçirdikleri eşyaları görevlilere attıkları, askerleri tahrik etmeye çalıştıkları, olayda 2 tutuklunun cam kırıkları nedeniyle yaralandığı, soruşturmanın halen devam ettiği, yaşanan bu olayın aynı kişiler tarafından çıkarılan ikinci isyan olduğu ifade edilmiştir.

Görüşülen çocuklara, yakın bir zamanda basında yer alan, "Cezaevinde bulunan 32 çocuğun aileleri aracılığıyla kamuoyuna aktarılan, cezaevi müdürleri ve infaz koruma memurları tarafından çocukların üzerlerine soğuk su döküldüğü, sonrasında plastik su borusu

ile dövüldükleri, daha sonra da vücutlarında açılan yaralara tuz basılarak işkenceye maruz kaldıkları” iddiaları da sorulmuştur. Çocuklar ile yapılan görüşmede bu tarz bir olayın yaşanmadığı, idare tarafından kendilerine karşı bir kötü muamele ve işkence olmadığı ifade edilmiştir.

Aynı iddialar ile ilgili, infaz kurumundan sorumlu Cumhuriyet Savcısına da bilgi alınmış, basında yer alan iddialarla ilgili olarak ailelerden ve çocuklardan bu yönde bir şikâyet gelmediği, ancak iddiaların ihbar kabul edilerek soruşturma açıldığı, soruşturma açılması üzerine 18 yaşını doldurduğu için yetişkin ceza infaz kurumuna gönderilen bir hükümlünün şikayette bulunarak, 2008 yılının mart ayında bir müdür yardımcısının kendisine bir kez tokat attığı iddiasında bulunduğu, buna ilişkin iki tanık gösterdiği, ancak dinlenen tanıkların bu şekilde bir olay yaşanmadığını, hükümlünün yalan söylediğini belirttikleri, daha sonra 2008 yılı mayıs ayında yaşadığı bir başka olayda ise iki infaz koruma memurunun kimsenin bulunmadığı bir ortamda ellerine plastik boruyla vurduğunu iddia ettiği, basında yer alan su dökme, hortumla dövme, yaralarına tuz basma şeklinde işkence iddialarının gerçeği yansıtmadığı, hükümlünün babasının, çocuğunun şikayetçi olması üzerine hücreye atıldığı iddiasının da gerçeği yansıtmadığı, kurumlarında hücre bulunmadığı, altı tane yetişkin koğuşu olduğu, hükümlünün 18 yaşını tamamlaması üzerine, 01/12/2009 tarihinde, yetişkin ceza infaz kurumuna gönderilmeden önce bir başka hükümlü ile birlikte çocuk koğuşundan alınarak yetişkin koğuşuna yerleştirildiği, aynı gün sevk için Bakanlığa yazı yazıldığı, iddiaların maksatlı olarak çıkarıldığı ifade edilmiştir.

Çocuk ve gençler revirden şikâyet ederek doktorun şikâyetlerini dinlemediğini dile getirmişlerdir.

Çocuklarla yapılan görüşmede uyuşturucu ve uyarıcı madde kullandığını söyleyenlerin oldukça fazla olduğu dikkat çekmiştir.

Görüşülen çocuklardan tamamının ailesinin ziyarete geldiği belirtilmiştir.

İnfaz Kurumunda yapılan gezide, her bir koğuşta sekiz çocuğun kaldığı, ortak alanlarda kamera sisteminin olmadığı görülmüştür. Bu durumun çocuklar arasında ve çocuklara yönelik kötü muameleyle yol açabileceği düşünülmektedir. Koğuşların genel olarak bakımsız olduğu, bazı koğuşlardaki yatakların aşırı derecede kirli ve eski olduğu, bazı yataklarda çarşaf ve nevresim bulunmadığı gözlenmiştir.

Kurum yöneticileri tarafından kurumun, tutuklu çocukların ve personelin eksikleri ve yaşanan sorunlar şu şekilde sıralanmıştır:

- Pozantı ilçesinin Adana’ya 110, Mersin’e 120 km. uzaklıkta olması sebebiyle, duruşma ve hastaneye gidişlerde sıkıntı yaşanmaktadır. İlçede tam teşekküllü bir hastanenin

bulunmaması nedeniyle çocuklar Adana'ya sevk edilmekte, sevk ve nakillerin fazla olması, hem iş hem de maddi kayıp yaratmaktadır.

- Yoğunluk sebebiyle mükerrirler ile ilk kez suç işleyenlerin ayrılmasında zorluklar yaşanmaktadır.

- Yaş tespiti konusunda titiz davranılmaması nedeniyle kimliğinde 18 yaşından küçük gözükmesine rağmen, tutuklulardan 18 ve üzeri yaşta olanlar vardır; çocuk rejimine tabi tutulan bu tutuklular kurum kurallarını sık sık ihlal etmekte, kendilerinden küçük olan tutuklulara kötü davrandıkları için kurum asayişi ve huzuru tehlikeye girmektedir.

- Yargılamaların uzun sürmesi nedeniyle, uzun süre kapalı ortamda tutulan çocuklar olumsuz etkilenmektedir.

- Kurumun yetişkin ceza infaz kurumu olarak inşa edilmiş olması nedeniyle, fiziki yapısı çocuklara uygun değildir ve iyileştirme çalışmalarında sıkıntılar yaşanmaktadır.

- Kurumun ailelerin yaşadığı yerleşim merkezlerine uzak olması sebebiyle aile desteği eksik kalmaktadır.

- Yine fiziksel uzaklık sebebiyle üniversite, sivil toplum kuruluşları ve hayırseverlerden yeterli destek sağlanamamaktadır.

- Pozantı'nın küçük bir ilçe olması nedeniyle uzman personel sıkıntısı çekilmektedir.

- Çalışan personelin özlük haklarının, buldukları görev ve çalışma koşulları göz önüne alınarak iyileştirilmesi gerekmektedir.

X. KAYSERİ / İNCESU ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Sadece Kayseri iline hizmet veren kurum, yetişkin ceza infaz kurumu olarak açılmış, 2006 yılında Çocuk ve Gençlik İnfaz Kurumuna dönüştürülmüştür. 54 kişilik kapasitesi bulunan kurumda, 13-17 yaş arası 47 çocuk bulunmaktadır. Ancak bu sayı zaman zaman 80'e ulaşmaktadır. 47 çocuğun tamamı tutuklu olup, hükümlü çocuk bulunmamaktadır. Tutukluların %10'unu mükerrirler oluşturmaktadır.

Çocuklardan 18'i cinsel saldırı, 16'sı hırsızlık, 6'sı uyuşturucu, 6'sı adam öldürme, 1'i yaralama suçları kapsamında tutuklu bulunmaktadır.

Bugüne kadar 448 çocuk ve gencin giriş-çıkış yaptığı kurumda yapılan çalışmalarda çocukların % 30'unun ailesinin parçalanmış ya da sorunlu aileler olup ailelerin büyük bir çoğunluğunun yoksul ve kırsal kesimden şehre göç etmiş olduğu, çadırda

yaşayanların bile bulunduğu ifade edilmiştir. Yine 448 çocuktan % 72'sinin, uyuşturucu, uyarıcı madde ya da alkol kullandığı dile getirilmiştir.

Çocukların büyük bir çoğunluğunun, ailelerin ya da yakınlarının ziyarete geldiği, ancak 2 çocuğun ailesinin ziyarete gelmediği belirtilmiştir.

21 personelin görev yaptığı kurumda, 1 sosyal çalışmacı ve 1 öğretmen bulunmakta, psikolog bulunmamaktadır. Görev yapan diğer öğretmenler çeşitli kurumlardan gelmektedir.

Doktorun bulunmadığı kurumda, rutin olarak haftada bir ya da iki gün doktor gelmekte ya da acil durumlarda çağırılmaktadır.

Küçük bir infaz kurumu olmasının sonucu olarak 6 koğuş bulunmaktadır. Koğuşların ve ortak alanların temiz ve bakımlı olduğu gözlenmiş ancak, sosyal alanın yetersiz olduğu görülmüş, arazi yetersizliğinden ötürü spor alanı yapılamadığı belirtilmiştir.

Çocuklarla yapılan görüşmede kurum koşulları hakkında bir şikâyette bulunulmamış, ancak yargılamaların çok uzun sürdüğünden, Yargıtay'a giden bir dosyanın gelmesinin iki-üç yılı bulduğundan yakınılmıştır.

XI. İZMİR / BERGAMA M TİPİ ÇOCUK KAPALI CEZA İNFAZ KURUMU

Yetişkinlerin kaldığı bir kapalı ceza infaz kurumu olan Bergama Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun bir bölümü, Adalet Bakanlığının kararıyla 22 Mayıs 2004 tarihinden itibaren İzmir bölgesinden gelen çocuk tutuklularına tahsis edilmiştir.

Kurumun kapasitesi toplam 336 kişi olup, 04 Şubat 2010 tarihi itibarıyla 304 tutuklu ve hükümlü bulunmaktadır. Bu hükümlü ve tutuklulardan, 3'ü kız, 169'u erkek olmak üzere, 172'si çocuk ve gençtir. Çocuk ve gençlerin 146'sı tutuklu, 26'sı hükümlüdür. 24 adet çocuk koğuşu bulunmaktadır. Kız çocuklar yetişkin koğuşunda kalmaktadır.

Kurumda 102 personel görev yapmakta olup, 3 öğretmen ve 1 sosyal çalışmacı bulunmaktadır. Kurumda psikolog olmadığı, görev yapan psikologun yakın zamanda istifa ettiği, maaş nedeniyle psikolog istihdamının zor olduğu ifade edilmiştir. Doktorun bulunmadığı kurumda, 1 sağlık memuru görev yapmaktadır. İl Sağlık Müdürlüğü tarafından görevlendirilen doktor haftada iki gün, dış doktoru bir gün gelerek mahkûmları muayene etmektedir. Acil durumlarda her zaman doktor gelmektedir.

Çocuk ve gençlerden, 71'i yağma/gasp, 51'i hırsızlık, 15'i cinsel istismar, 12'si adam öldürme suçlarından, 23'ü diğer suçlardan tutuklu ve hükümlüdür.

Çocukların aile durumları incelendiğinde, 157 çocuğun ailesi, 9'unun yakınları ile yaşadığı, diğer yerlerde kalan çocuk sayısının 5, kalacak yeri olmayan çocuk sayısının ise 1 olduğu belirtilmiştir. Anne ve babası sağ olan çocuk sayısının 128, anne ve babası ölmüş olanların 2, annesi ya da babası ölmüş olanların 23, boşanmış olanların 19 olduğu ifade edilmiştir.

Çocukların eğitim durumları incelendiğinde, 3'ünün lise, 65'inin ilköğretim, 64'ünün ilkokul mezunu, 31'inin okuryazar olduğu, 9 çocuğun ise hiç okuma-yazma bilmediği anlaşılmaktadır.

Çocuk ve gençlerin, 10'nu tek çocuklu, 29'u iki çocuklu, 44'ü üç çocuklu, 22'si dört çocuklu, 14'ü beş çocuklu, 12'si altı çocuklu, 41'i daha fazla çocuklu ailede yetişmiştir.

172 çocuktan 44'ünün ailesinin işsiz olduğu bildirilmiştir.

Kurumun fiziki yapısı itibariyle sosyal alanlarının yetersiz olduğu, çocuklara uygun olmadığı, çocukların yetişkin ceza infaz kurumlarından ziyade çocuklara özel infaz kurumlarında tutulması gerektiği, çocukların koşullarda değil havalandırmaları ortak tek kişilik odalarda barındırılması gerektiği, koğuş sisteminde güçlü çocukların güçsüz olanları ezdiği ve cinsel istismar olaylarının meydana geldiği, nitekim 2007 yılı haziran ayından bu yana üç defa cinsel istismar olayının yaşandığı dile getirilmiştir.

Cezaevi İzleme Komitesi Başkanı, çocuklarla sürekli olarak ve birebir görüşme imkânları olduğu için, çocukların kendileri ile daha iyi iletişim kurabildiğini, çocukların % 90'a yakın bir çoğunluğunun aynı sosyal çevreden gelip aynı semtlerde oturdukları için birbirlerini tanıdıklarını, bu durumun birbirleri üzerinde baskı kurma ihtimalini arttırdığını, zira dışarıda da rahatlıkla irtibata geçebildiklerini, bu nedenle çocukların şikâyetlerini dile getirmekten çekindiklerini, münferit olaylar dışında çoğunluğunun yağma ve hırsızlık nedeniyle tutuklu ve hükümlü olduğunu, kurumun fiziksel yetersizliği nedeniyle çocukların sağlıklı bir ortamda barınmadığını, yapı olarak çocuklara uygun olmadığını, iâşe miktarının yetersiz olduğunu, kursların sayısının son bir yıldır arttırıldığını, bu durumun çocukların psikolojisi üzerinde son derece olumlu bir etki yarattığını, kursların sayısı ve katılım arttıkça çocuklar arasındaki problemlerin azaldığını gözlemlediklerini ifade etmiştir.

Alt Komisyon üyeleri, rastgele seçtiği dört koğuşa girerek çocuklarla görüşüp koğuşları incelemiştir. Koğuşlar iki kattan oluşmakta, üst katta yatakhane, alt katta mutfak, tuvalet, banyo ve yemek yeri bulunmaktadır. Girilen koğuşlardan üç tanesinin son derece bakımsız olup duvarların kir ve yazılarla dolu olduğu, tuvaletlerin pis olduğu, girilen bir koğuşun ise temiz ve bakımlı olduğu gözlenmiştir. Aynı şekilde yetişkin kadın koğuşunda kalan kız çocukları ile de görüşülmüş, bu koğuşun da bakımsız olduğu, tavanın nemlendiği

gözlenmiş, yağmurlu havalarda çatının aktığı kalanlar tarafından ifade edilmiştir. Ayrıca, koğuşların soğuk olduğu fark edilmiş, koğuştaki kalanlar da bu durumdan şikâyet etmiştir.

Çocuklarla yapılan görüşme esnasında birçok çocuğun vücudunda dövme olduğu, kollarında ve boyunlarında jilet kesiği olduğu tahmin edilen kesikler olduğu görülmüş, bazı çocukların infaz kurumuna girmeden önce uyuşturucu ve uyarıcı madde kullandığı anlaşılmıştır.

XII. İZMİR / BUCA ÇOCUK EĞİTİMEVİ

1961 yılında kurulan İzmir Çocuk Eğitimevi 130 kişi kapasiteli olup, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgesinden gelen 63 erkek, 2 kız olmak üzere 65 çocuk hükümlü barınmaktadır. 2009 yılında 193 çocuk kuruma giriş çıkış yapmıştır. Ayrıca, Türkiye'nin her bölgesinden gelen kız çocukları da bu eğitimevinde kalmaktadır. Kurum, ülkemizde kız çocuklarının kaldığı tek eğitimevidir. Kampüste bulunan dört bloktan üçü erkek çocuklar, biri kız çocuklar için kullanılmaktadır.

50 personelin görev yaptığı kurumda 2 öğretmen, 1 sosyal çalışmacı ve 1 psikolog bulunmaktadır. Kadro sayısının 73 olduğu ancak 50 personelin görev yaptığı belirtilmiştir. Çocuk eğitimevleri ve tutukevlerinde görev yapacak personelin bu konuda özel olarak eğitilmesi gerektiğini dile getiren eğitimevi müdürü, personelin eğitiminin yetersiz olduğunu ifade etmiştir.

2009 yılında eğitimevine giriş çıkış yapan 193 çocuktan 15'i şahsa karşı, 129'u mala karşı suçlardan, 45'i cinsel suçlardan, 4'ü uyuşturucu suçundan hüküm giymiştir. 04/02/2010 tarihi itibarıyla kurumda bulunan 65 çocuktan 44'ü mala karşı, 16'sı cinsel, 2'si uyuşturucu suçlarından, 3'ü diğer suçlardan hükümlü bulunmaktadır. 65 çocuktan 2 tanesi mükerrirdir.

Bu 193 çocuktan 113'ü ailesi birlikte yaşarken, 30'u anne ve babası ayrı olup anne veya babasıyla yaşamakta, 4'ünün annesi, 38'inin babası hayatta olmayıp, 8'i evsizdir. Ailesi olan çocuklardan, 11'inin ailesi hiçbir şekilde ziyarete gelmemektedir.

65 çocuktan ailesinde suç işleyenlerin oldukça fazla olması dikkat çekmiştir. Bu çocuklardan, kendisi infaz kurumuna girdiğinde, annesi hapisteye olan 5, babası hapisteye olan 19, kardeşi hapisteye olan 15 çocuk bulunmaktadır.

Eğitimevine giriş çıkış yapan 193 çocuktan 57'si hiç okuma yazma bilmezken, 65 çocuk ilköğretim, 34'ü ilköğretim, 37'si lise mezunudur. Çıraklık eğitim merkezine devam edebilmek için ilköğretim mezunu olma şartı bulunduğu için, ilköğretim mezunu olmayan çocuklara meslek edindirme amacıyla kurumda mesleki kurslar düzenlendiği ifade edilmiştir.

Kurumda iki dersane, bir sinema ve tiyatro salonu, dört havalandırma bahçesi, televizyon seyretme ve dinlenme odası, kütüphane, jimnastik salonu, halı saha, çamaşırhane ve hamam, yemekhane, muayenehane, dış ünitesi bulunmaktadır.

Kurumda yapılan incelemede, bina genelinin ve koşulların son derece temiz ve bakımlı olduğu, sosyal alanların ve spor alanlarının yeterli olduğu gözlenmiştir.

Çocuklarla yapılan görüşmede, izin sürelerinin yetersizliğinden şikâyet edilmiş olup, kurum idaresi ve koşullarına ilişkin bir şikâyet gelmemiştir.

XIII. TAHLİL VE DEĞERLENDİRME

ÇOCUK VE SUÇ

Suç kavramı yeterince olumsuz bir anlam taşımaya karşın çocuk kavramıyla bir araya geldiğinde daha da olumsuz ve ürkütücü bir anlam kazanmaktadır. Çocuk ve suç hiçbir zaman bir arada olmaması gereken kavramlardır. Bir araya geldiği durumlarda ise çocuğun cezalandırılması değil, onun suçtan ve suça sürükleyen ortamdan uzaklaştırılması birinci amaç olmalı, çocuk ceza adalet sistemi de cezalandırmaya değil onarmaya yönelik olarak düzenlenmelidir.

Her ne kadar suçun tarihi, insanlık tarihi kadar eskiyse de suça itilen çocuklar ve bu çocuklara farklı yaklaşım düşüncesi 19. yüzyılda ortaya çıkan, son yüzyılın ortalarında iyice belirginleşen ve bugün ülkelerin gelişmişliğinin ölçüsü olarak baz alınan bir düşüncedir.

Uluslararası sözleşmelerde çocuk suçluluğu ile ilgili tanıma "Birleşmiş Milletler Çocukların Yargılanması İle İlgili Uyulması Gereken Standart Asgari Kurallar" (Beijing Kuralları) ile ilgili deklarasyonda rastlanmaktadır.

Çocuk suçluluğu, gelişim dönemi özellikleri ve geleceğine yapacağı büyük etki nedeniyle diğer suç grupları arasında özel öneme sahiptir. Ruhsal, zihinsel, fiziksel yönden tam bir olgunluğa erişmemiş toplum içindeki rol ve görevlerini henüz kavrayamamış olarak nitelendirebileceğimiz çocukların suç işlemesi, toplumları bu konu üzerinde ayrı bir dikkatle eğilmeye itmiştir.

MEVZUAT

Çocuklar ile ilgili gözaltına alma, yargılama ve iyileştirme programları ile ilgili uluslararası birçok düzenleme yapılmış ve kurallar getirilmiştir. Toplumsal uygulama boyutunda 18.yy.'dan itibaren koruma altına alınmaya başlanan çocukların ruhen ve bedenen tam olarak gelişmedikleri için özel korunmaya ihtiyaçları olduğu göz önünde bulundurularak

hukuk sistemlerinde bazı düzenlemeler yapılmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Havana Kuralları), Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri), Birleşmiş Milletler Çocuk Ceza Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkındaki Asgari Standart Kurallar (Pekin- Beijing Kuralları) bunların başında gelenlerdir. Ayrıca Avrupa Konseyi tarafından “Çocuk Suçluluğunu Ele Almada Yeni Yaklaşımlar ve Çocuk Adaletinin Rolü” konusunda Türkiye’nin de bulunduğu 21 üye devlet temsilcisi tarafından uzmanlar komitesi oluşturulmuş ve 16 Haziran 2003 tarihinde Suç Problemleri Avrupa Komitesine (CDPC) tavsiye kararları sunulmuştur.

Amaç çocukların yargılama öncesi, yargılama ve yargılama sonrası tabi olacağı usuli işlemler ile gözaltı ve tutuklama durumunda olması gereken koşulları ayrıntılı bir şekilde düzenlemektir. Tüm bu kurallardaki ortak hüküm, tutuklamanın çocuk için uygulanması gereken en son yöntem olduğu ve bunun da mümkün olduğunca kısa tutulması gerektiğidir.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 37. maddesinin b fıkrasında;

“Hiçbir çocuk yasadışı ya da keyfi biçimde özgürlüğünden yoksun bırakılmayacaktır. Bir çocuğun tutuklanması, alıkonulması veya hapsi yasa gereği olacak ve ancak en son başvurulacak bir önlem olarak düşünülüp, uygun olabilecek en kısa süre ile sınırlı tutulacaktır.”

Aynı maddenin c fıkrasında da;

“c) Özgürlüğünden yoksun bırakılan her çocuğa insancıl biçimde ve insan kişiliğinin özünde bulunan saygınlık ve kendi yaşındaki kişilerin gereksinimleri göz önünde tutularak davranılacaktır. Özgürlüğünden yoksun olan her çocuk, kendi yüksek yararı aksini gerektirmedikçe, özellikle yetişkinlerden ayrı tutulacak ve olağanüstü durumlar dışında ailesi ile yazışma ve görüşme yoluyla ilişki kurma hakkına sahip olacaktır.” şeklindeki hüküm ile çocukların büyüklerden ayrı kurumda bulundurulması öngörülmüştür.

Anayasamızın 41. Maddesi’nde Ailenin Korunması başlığı altında ifade edilen “... Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocuğun korunması için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar” ve yine Anayasamızın 61. maddesi’nde “Devlet, korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması için her türlü tedbiri alır. Bu amaçlarla gerekli teşkilat ve tesisleri kurar veya kurdurur” ifadesi ile de çocukların korunması anayasal bir hak olarak tanınmıştır.

Anayasamızın 42. Maddesi ise çocukların eğitim ve öğrenim hakları ile ilgilidir ve “*Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz*” ifadesi ile çocukların eğitim ve öğrenim hakkı anayasal güvence altına alınmıştır.

Anayasamızdaki bu maddelere paralel olarak birçok yasada çocuklara ilişkin özel düzenlemelere rastlamak mümkündür. 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu incelendiğinde uluslararası sözleşmeler ve anayasaya uygun olarak çocuğun yüksek çıkarlarının korunması için gerekli önlemlerin alındığı görülmektedir.

Anılan yasanın 346. maddesinde “*Çocuğun menfaati ve gelişmesi tehlikeye düştüğü takdirde, ana ve baba duruma çare bulamaz veya bunla gücü yetmezse hâkim, çocuğun korunması için uygun önlemleri alır*” denmektedir. Yine aynı yasanın 347. maddesinde de “*Çocuğun bedensel ve zihinsel gelişmesi tehlikede bulunur veya çocuk manen terk edilmiş halde kalırsa hâkim, çocuğu ana ve babadan alarak bir aile veya bir kuruma yerleştirir*” ibaresi yer almaktadır. Yasanın 348. maddesi ise ailenin velayetinin nasıl kaldırılacağını hükme bağlamıştır ve “*Çocuğun korunmasına ilişkin diğer önlemlerden sonuç alınamaz ya da bu önlemlerin yetersiz olacağı önceden anlaşılırsa, hâkim aşağıdaki hallerde velayetin kaldırılmasına karar verir*” denmektedir. Bu hallerin ne olduğunu da belirten Yasa Maddesinin 2. fıkrasında “*Ana ve babanın çocuğa yeterli ilgiyi göstermemesi veya ona karşı sorumluluklarını ağır biçimde savsaklaması*” cümlesine yer vererek çocuğun olası ihmal ve istismar davranışlarından korunması amaçlanmış ve çocuk haklarının devlet tarafından güvence altına alındığını ortaya koymuştur.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu çocukların çıkarlarının korunması açısından önemli bir kilometre taşı oluşturmaktadır. Çocuk Koruma Kanununun 1. maddesinde yasanın amacı “*Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek*” olarak açıklanmış ve bu konu ayrıntısıyla düzenlenmiştir. Örneğin 4. madde ;

“ *Bu Kanunun uygulanmasında, çocuğun haklarının korunması amacıyla;*

Çocuğun yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına alınması,

Çocuğun yarar ve esenliğinin gözetilmesi,

Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması,

Çocuk ve ailesi bilgilendirilmek suretiyle karar sürecine katılımlarının sağlanması,

Çocuğun, ailesinin, ilgililerin, kamu kurumlarının ve sivil toplum kuruluşlarının işbirliği içinde çalışmaları,

*İnsan haklarına dayalı, adil, etkili ve süratli bir usûl izlenmesi,
Soruşturma ve kovuşturma sürecinde çocuğun durumuna uygun özel ihtimam gösterilmesi,*

Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimi ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi,

Çocuklar hakkında özgürlüğü kısıtlayıcı tedbirler ile hapis cezasına en son çare olarak başvurulması,

Tedbir kararı verilirken kurumda bakım ve kurumda tutmanın son çare olarak görülmesi, kararların verilmesinde ve uygulanmasında toplumsal sorumluluğun paylaşılmasının sağlanması,

Çocukların bakılıp gözetildiği, tedbir kararlarının uygulandığı kurumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları,

Çocuklar hakkında yürütülen işlemlerde, yargılama ve kararların yerine getirilmesinde kimliğinin başkaları tarafından belirlenememesine yönelik önlemler alınması,

İlkeleri gözetilir.” şeklindedir.

Bununla birlikte, hapis cezasına para cezası dışında seçenekler öngören 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, adli kontrol tedbirlerini getiren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu, çocuklar için denetimli serbestlik hükümlerini düzenleyen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile yasal düzenlemeler pekiştirilmiştir. Şartla tahliye sonrası hizmetleri düzenleyen 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun’un gereklerinin yerine getirilmesi için de Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile suçtan mağdur olan kişilerin korunması amacıyla Koruma Kurulları oluşturulmuştur.

SUÇA İTEN SEBEPLER

Hiçbir çocuk dünyaya suçlu olarak gelmez. Çocuğun bireylere ve topluma göstereceği tavrın ve karakterinin oluşum süreci çocuklukta başlamaktadır ve çocukluk dönemi önemli gelişim dönemlerinden biridir.

Çocukların fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı olarak gelişmeleri için, anne-baba ya da çocuğa bakan kişi ile çocuk arasındaki karşılıklı sevgi bağının kurulmasının önemi yüzyıllardan beri bilinmektedir. Ancak yoksulluk, aile içi sorunlar, anne babada bedensel, ruhsal ya da zihinsel yetersizlikler, annenin ya da babanın ölümü, ihmal ya da istismar, erken evlilikler ya da evlilik dışı doğumlar sonucu terkler gibi pek çok nedenle bireylerin anne-

babalık görevleri yetersiz kalabilmekte ve çocuk korunmasız hale gelmektedir. İçinde buldukları ortam, sosyal ve kültürel çevre, ekonomik yoksunluklar ve özentiler karşısında korunmasız kalan çocuk ise suça itilebilmektedir.

Çocuk suçluluğunun nedenlerinin bilinmesi, çocuk suçluluğunu engelleyecek toplumsal politikaların ortaya konmasında önemli bir unsurdur. Ayrıca çocukların yeniden topluma kazandırılması için uygulanacak tedbirlerin saptanmasında ve başarı ile uygulanmasında da yol gösterici olacaktır. Çocukların suça iten nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmaların başarısı; sorunların tespitine, alternatif çözüm yollarının bulunmasına ve makul çözümün uygulanmasına bağlıdır.

Suçta kişisel faktörler kadar çevresel faktörler de etkilidir. Sevgi yoksunluğu, yanlış veya eksik eğitim, çocuk istismarı, iç ve dış göçlerin oluşturduğu kültür çatışmaları, gecekondulaşma, yöresel gelenek ve görenekler, ekonomik bunalımlar, çocuğun çalışmak zorunda kalması, parçalanmış aileler, ailede suçlu birey örnekleri ile kitle iletişim araçlarındaki şiddet, internet ve suçlarla ilgili programlar çocukları suça iten genel nedenler arasında sayılabilir.

Suçta sürüklenen çocukların en fazla ihlal ettiği eylem türü mala karşı suçlar ve özellikle de hırsızlıktır.

Bunun dışında, ülkemizde var olan şiddet kültürü çocukları da etkilemekte; evde, okulda, sokakta, medyada şiddeti gören ve bazen de şiddeti bizzat yaşayan çocuk, bir süre sonra bunları kanıksamakta ve maruz kaldığı şiddetin uygulayıcısı durumuna gelmektedir.

Çocukların yapı ve yaş itibarıyla yaşadıkları iç çatışma ve hayattan beklentilerinin tam olarak karşılanamaması, onlardaki suç eğilimini artırmaktadır. Çevrelerinde kendilerini olumlu anlamda etkileyip yönlendirebilecek örnek rol model bulamamaları durumunda ise bu eğilim daha da artmaktadır.

İç göç de çocukların suça itilmesindeki faktörlerden birisidir. Ülkemizde ekonomik, sosyal ve terör gibi sebeplerden dolayı çok yoğun şekilde iç göç hareketleri yaşanmaktadır. Göç eden aileler bazen hayal kırıklıkları yaşayabilmekte, umduğunu bulamamanın yanında adaptasyon sorunu ile de karşılaşabilmektedirler. Aileler bu kargaşa içerisinde kendilerine hayat kurma çabası içine girerken çocuklar ihmal edilebilmektedir. Çocuğun suça yönelme sürecinde ailenin bulunduğu pozisyon çok önemlidir. Aile içinde kendisini ifade edemeyen, ailesi tarafından korunamayan, yeterince beslenemeyen ve uygun koşullarda barınamayan çocuğun suça sürüklenme ihtimali yüksektir. Bu ortamdaki çocuğun ihtiyaç duyduğu denetim ve eğitim ise, aile tarafından değil içinde bulunduğu sosyal yapı tarafından yerine getirilmektedir.

Kendilerini geliştirip topluma tam olarak angaje olamama durumu da çocukları suça itebilecek faktörler arasındadır. Çevresinde daha rahat yaşam standartlarını gören ve ona özenen ama onlara sahip olamayan çocuklar, eğitim ve çalışmak gibi çaba gerektiren eylemler yerine kısa sürede daha fazla para kazanarak emellerine kavuşma yolunu seçmekte, bu durum da onları suça itebilmektedir. Bu aşamada kendileri ile yeterince ilgilenilmeyen çocuklar, daha derin izler bırakacak olaylara sebebiyet vermekte ve toplumsal bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocukların bazı kişiler tarafından bilerek suça kullanılma olgusu da, çocukları suça iten sebepler arasında gelmektedir. Çocuklara yönelik cezaların düşük tutulduğu bir sistemde çocukların suça itilmemeleri için yeteri kadar koruyucu ve önleyici çalışma yapılamaması çocuklara özgü yapılan düzenlemenin çocukların suça kullanılmasının sebebi haline gelmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu durumda suça kullanılan çocuk yakalanarak ceza infaz kurumuna konulduğunda sorun sona ermemekte, bu işi meslek edinen kişiler yeni çocuklar bularak eylemlerine devam edebilmektedirler. Suçluların bulunması için kolluk kuvvetleri fiziksel delillere önem vermektedir. Ancak çocukların en çok mağdur oldukları ihmal ve istismar olaylarında her zaman fiziksel delil bulmak mümkün değildir. Bu durumda tek delil çocuğun vereceği ifadedir ve suç mağduru olarak haklarında işlem yapılan çocuklardan yola çıkılarak suçluların bulunması gerekmektedir. Bu durumlarda çocukları suça azmettirenlerin tespit edilerek yasal müeyyidelerin uygulanması bir önlem olarak düşünülmelidir.

Çocuklar üzerinde büyük etkisi olan medyada yapılan yayınlar da çocukları suça sürükleyen sebepler arasındadır. Çocuklar vakitlerinin önemli bir bölümünü TV, radyo, internet, gazete, dergi gibi araçlar ile harcamaktadırlar. Medya organlarının çocukların suça yönelmesindeki etki mekanizmasını şu şekilde özetlenebilir:

1. Suç haberlerini verirken, suçluların fiillerini ne suretle işlediklerini hikâye etmek sureti ile suç tekniğini bilmeden öğretmekte ve suçluların ne gibi hatalar dolayısıyla yakalandıklarını anlatmakta böylece adeta suç eğitimi verilmektedir.
2. Her gün ve muntazam suç haberlerini vermek suretiyle suçun tabii ve olağan bir olay olduğunu telkin etmektedir.
3. Öncelikle gençler üzerinde suçun faydalı olduğu fikri ile izlenimi meydana getirmekte, taklitçi etkiler çoğaltılmaktadır. Ekonomik durumları düşük olan aile çocukları, suçun heyecan veren bir eğlence olduğu yönünde düşünceye yöneltilmekte, kişilerin her zaman istediği bazı şeyleri ele geçirmenin çok kolay olduğu düşüncesini yaygınlaştırmaktadır.

4. Suçluya prestij sağlamaktadır. Gençler gazete sütunlarına geçmek için suç işlemekte sakınca görmemektedir. TV ve filmler kişinin başarılı olarak bir otomobili çalmasından duyacağı coşkuyu resmederek veya bir kişi dövmek sureti ile duyacağı zevki vurgulayarak çocukları özendirilmektedir.

5. Yapılan yayınlarla sempati çekilmekte, adeta suçlu; acıyan, kendisine merhamet duyulması gereken bir kişi haline getirilmeye çalışılmaktadır.

6. Medya, içinde yaşanan kültürün suç doğurucu etkilerini yansıtan bir kültür aracıdır. Bu sebeple suçların işlenmesinde etki yapmaktadır.

7. Sosyal sınıflar arasındaki mevcut gelir dağılımındaki uçurumları sürekli resmederek çocuğun suça yönelmesine neden olmakta ya da suça yönelmiş çocuğun davranışının normal ve haklı olduğunu vurgulamaktadır.

Çocuk suçluluğu ve oyun grubu arasında bir ilişki olduğu kriminoloji tarafından kabul edilmiştir. Çocuk ve gençler, bazen fark etmeden oyunu ileriye götürmek suretiyle, bazen de heyecan duymak, gençlik çağının maceracı ruhunu tatmin etmek için suça iştirak ederler.

Kültürümüzde kan davası ve namus ile ilgili işlenen töre cinayetlerinin 18 yaşını doldurmamış çocuklara işletme alışkanlığı yatmaktadır. Bu tür töre cinayeti işleme kararı alındığında, ya cinayet ailenin 18 yaşının altındaki bireyine işletilmekte ya da ailedeki 18 yaşın altındaki bireyin üstlenmesi sağlanmaktadır. Bu tür bir uygulamanın sebebi, 18 yaşının altındakilere, 18 yaşını dolduranlara oranla, daha az ceza verilmesi ve ailenin işgücü kaybına daha az uğrama isteğidir. Bu davranış tipi de çocuk ile suç kavramını bir araya getirmektedir.

AİLE VE ÇOCUK

Çocuğun ilk doğal çevresi ve sosyalleştiği yer aile olduğu için, bireyin sağlıklı gelişmesinin yolu, sağlıklı aile ve aile ilişkilerinden geçmektedir. Aile, çocukların değerleri, davranışları ve yaşamlarına yön verecek etkinlikleri öğrendikleri temel birim olduğu için, insan davranışlarını, aile içinde yaşadığı tecrübeler kadar hiçbir faktör etkilememektedir. Ailenin varlığı ve sağlıklılığı çocuğun sağlıklı gelişimi için gerekli olduğu gibi, ailenin olmaması ve olumsuz aile ilişkileri, suçlu davranışa temel olacaktır. Toplumun temel taşı olarak kabul edilen ailenin sağlıklı olması sağlanmadan, çocukların suça itilmesinin önüne geçilmesi mümkün olmayacağına göre, öncelikle çalışmalar ailenin korunması ve sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi yönünde olmalıdır.

Çocukları korumak için çekirdek aile yapısının güçlendirilmesi öncelikler arasında olmalıdır. Çekirdek aile yapısının güçlü olduğu kırsal kesimde suç oranları şehirlere göre daha

düşüktür. Temeli ne kadar sağlam olursa olsun büyük şehirlere göç eden aile çocuklarının suça karışma ihtimali yüksektir. Bu konuda yerel yönetimlerle işbirliği yapılarak çeşitli adaptasyon programları düzenlemeli, çocukları enerjilerini olumlu yönde kullanabilecekleri spor, müzik, resim gibi alanlara yönlendirmelidir. Sivil toplum örgütleri ile işbirliğini arttırarak sokak çocuğu, tinerci, sokak satıcısı gibi adlarla adlandırılan çocukları topluma kazandırmak adına çeşitli sosyal programlar yapılmalı, bu konuda kurumları aktif hale getirmelidir.

Suç işlemeyi alışkanlık haline getirdiği tespit edilen çocukların bu durumlarının aileleri tarafından bilindiği, hatta bazı aileler tarafından bu yönde teşvik edildikleri gözlenmektedir. Bu nedenle çocukların suça yönelmesinde önemli bir etken olan ailelerin, üniversitelerin çocuk gelişimi ya da ilgili diğer bölümlerince hazırlanacak ücretsiz ebeveyn eğitim programlarına katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Bu eğitim programları dışında çocuk ve ailesine bir kereye mahsus olmayan, düzenli aralıklarla ya da ihtiyaç duyulduğunda gerçekleştirilecek bireysel danışmanlık hizmetlerinin sunulması da büyük yarar sağlayacaktır.

Çocuk suçluluğunu önlemek suçlu çocukları ıslah etmekten hem daha etkili hem de daha ekonomiktir. Bu yüzden hem bireylerin ve toplumun yararı için suçlulukla mücadelede asıl çabanın suçluluğun önlenmesi üzerine odaklanması, bunun için de işe aileden başlanması gerekmektedir.

ÇOCUK MAHKEMELERİ VE ÇOCUKLARIN YARGILANMASI

Gelişim özellikleri ve sosyalleşme göz önüne alındığında çocuk suçluluğu özel öneme sahiptir. Çocuklar, gelişimleri açısından çok önemli olan bu dönemde ceza kurumlarına konulmakta ve aile ortamından ayrı kalmaktadırlar. Bu nedenle çocukların suça itilmesinin önlenmesi, gelişim gereklerine uygun bir şekilde özel olarak yargılanması büyük önem arz etmektedir. Bu özel yargılamayı çocuk mahkemeleri gerçekleştirir.

Çocuk psikolojisinin gelişmesi ve kriminolojik araştırmaların yoğunluk kazanarak çocuk suçluluğunun neden ve kaynaklarının anlaşılması ve bu suçluluğun niteliğine inilmesinden sonra çocuk mahkemelerine olan gereksinim ortaya çıkmıştır ve şu ilkelere dayalı olarak kurulmuştur;

- Çocuk, gelişimini sürdürmekte olan bir varlıktır. Bu açıdan ona bir yetişkin gibi davranmak ve işlediği suçu tümüyle ona yüklemek yanlış olur.

- Çocuk, bir yetişkine göre daha kolay rehabilite edilebilir, bu açıdan bir yetişkine göre daha fazla kapasiteye sahiptir. Adaletin amacı da çocuğu cezalandırmaktan ziyade, onu eğitmek, tedavi ve rehabilite etmektir.

• Çocuk hakkındaki karar; çocuğun tüm gelişimsel özellikleri, gereksinimleri ve özel koşulları dikkate alınarak verilmelidir.

Çocuk adalet sistemi, yetişkin adalet sisteminden daha farklı olmalıdır. Bu açıdan katı, karmaşık, cezalandırıcı ve şekilci işlemlerden uzak durulmalıdır. Bu temelde çocuk mahkemeleri tamamen çocuklara özgü bireyselleşmeyi hedef alan, çocuğu bir ana-baba gibi koruyan ve onun çıkarlarını gözeten adalet sisteminin çekirdeği olarak gelişmeye başlamıştır.

Çocuk mahkemelerinde özellikle hâkimin görevi çok naziktir. Hâkim çocuk psikolojisini bilmeli ve eğitim konularına yabancı olmamalıdır. Delil toplamanın yanında suçun gerçek nedenlerini bulmaya, suça itilmiş çocuğun hayatını öğrenmeye ve psikolojini anlamaya çalışır. Öte yandan hâkimler kararlarını verdikten sonra suça itilen çocuk ile ilişkilerini kesmezler. Çocuk mahkemelerinin uzmanları da, bu çocukların evde, okulda, sokakta ve başka yerlerdeki yaşamlarını, hareketlerini izleyerek mahkemeye düzenli olarak rapor gönderirler. Çocuk mahkemeleri çocuğun tüm gelişimini (fiziksel, duygusal ve sosyal) değerlendirerek yargılama yapmak durumunda olduklarından sosyal inceleme raporu önem kazanmaktadır. Sosyal Çalışmacıların sayılarının artırılması ve sosyal inceleme raporlarını sağlıklı bir şekilde hazırlayabilmeleri için gerekli fiziki şartların sağlanması gerekmektedir.

Çocuk Mahkemelerinin kuruluş amaçlarından birisi de yargılamanın hızlandırılmasını sağlamaktır. Çocuğun psikolojik yapısı dikkate alındığında bu sürecin olabilecek en kısa sürede sonuçlanmasında sayısız yarar vardır. Eğer çocuk tutuklu ise, sürecin hızlanması daha da önemli hale gelmektedir. İnfaz rejimi gereği tutuklu çocuklar kapalı ceza infaz kurumlarında, hükümlüler ise çocuk eğitim evlerinde bulundurulmaktadır. Şartlar itibariyle eğitim evleri ile kapalı ceza infaz kurumlarının kıyaslanması bile mümkün değildir. Hükümlü olanın cezası kesinleşmiştir. Tutuklu ise henüz şüphelidir ve beraat etme olanağına da sahiptir. Bu durumda cezası kesinleşenlerin daha iyi şartlarda barınıp daha fazla olanaklara sahip oldukları, kesinleşmeyenlerin ise aynı imkânlardan yararlanamadıkları görülmektedir. Çocuk yargılamalarının uzun sürmesi ve Yargıtay'da çocuk dosyalarının beklemesi suçu bile kesinleşmemiş çocukların kapalı kurumlarda kalmasına sebep olmakta ve çocuk yargılamasının amacına uygun olarak oluşturulmuş eğitim evlerinden yararlanması mümkün olamamaktadır. Bu da bir çelişkiyi beraberinde getirmektedir. Tutuklamanın içerik ve amacı düşünüldüğünde, tutuklanan birisinin açık ceza infaz kurumunda barındırılması da söz konusu olamaz. Belirtilen haksızlığın giderilmesinin yolu yargılamanın kısa sürmesidir. İnfaz kurumlarında bulunan çocukların büyük çoğunluğunun tutuklu olduğu dikkate alındığında; sorunun önemi ve büyüklüğü daha da anlaşılacaktır. Çocukların yargılanma süreci ayrı bir usulü gerektirmektedir. Yargıtay aşaması da yargılama sürecinin içerisinde

düşünüldüğünde, dosyaların Yargıtay'da bulunduğu dönem itibariyle ayrı bir prosedürün işlemesi doğaldır. Çocuk mahkemelerinin tüm ülkede yaygınlaştırılmasının yanında, çocuklar ile ilgili olan dosyalara Yargıtay'daki bir dairenin bakması hem bütünlük açısından, hem de sürecin daha hızlı işleyerek davaların bir an önce sonuçlanması açısından önemlidir. Buna alternatif olarak Yargıtay'da şüphelisi çocuk olan dava dosyalarına öncelik verilmesi bu mağduriyetin kısmen de olsa giderilmesini sağlayacaktır. Çocuk eğitim evleri tam kapasite kullanılamamakta, kapalı kurumlarda ise dosyasının sonuçlanmasını bekleyen çocuklar serbest kalmayı ya da eğitim evine gitmeyi beklemektedir. Bu durum BM Çocuk Haklarına dair Sözleşme'nin 37. Maddesi'ne aykırıdır. BM Çocuk Hakları Komitesi bu konuda 2007 tarihli genel yorumunda (10 nolu Genel Yorum Madde.50) "*cürümün işlendiği zaman ile karar arasındaki süre*" ile ilgili ÇHS Madde 37'ye gönderme yapmakta ve şöyle demektedir: "*Özgürlüğünden yoksun bırakma fiilinin ciddiyetini ifade etmek açısından 'ivedi' standardı, 'fazla gecikmesizin' ifadesinden daha güçlü olan 'gecikmesizin' standardından daha güçlüdür.*"

İNFAZ KURUMU ŞARTLARI VE REHABİLİTASYON

Tüm infaz sistemlerinde olduğu gibi çocukların cezalarının infazında da amaç çocuğun cezalandırılması değil, çocuğun kazanılması olmalıdır. Çocukların konumu itibariyle, yargılanmalarında olduğu gibi infazda da onlara özgü mevzuatlar, mekanizmalar, yöntemler, kadrolar ve fiziki koşullar olması gerekir. Tüm bunlar düzenlenirken de belirleyici unsur; çocuğun yüksek yararı ve hakları olmalı ve çocuk odaklı yapılandırılmalıdır.

31/10/2009 tarihi itibariyle 2622 çocuk, infaz kurumlarında bulunmaktadır. Bunlardan 135'i Ankara, İzmir ve Elazığ'da bulunan çocuk eğitimevlerinde, 1047 tanesi Ankara, İstanbul, Kayseri-İncesu, Bergama ve Pozantı'da bulunan müstakil çocuk ceza infaz kurumlarında, 1440'ı ise kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklar için ayrılmış bölümlerinde bulunmaktadır. Bu anlamda hükümlü çocukların kaldığı çocuk eğitim evlerinin varlığı son derece önemlidir. Zira eğitimevlerinde bulunan çocuklar yaş ve eğitim durumlarına göre ilk, orta veya yüksek eğitim kurumlarına, okullarında gerçekleştirilen sosyal aktivitelere, sportif faaliyetlere, kendilerini geliştirebilecekleri kurslara devam edebilmektedir. Ancak buralardan sadece hükümlüler yararlanabilmekte, tutuklular ise yetişkinlerin bulunduğu ceza infaz kurumlarında kendilerine ayrılan yerlerde kalmaktadır. Bu durum çocuklar bakımından önemli tehlikeler içermektedir. Özellikle ilk kez suç işleyen ve her türlü etkileşime açık olan çocuğun başka suçlularla temas etmesi infazdan sonraki süreçte çocuğu yeniden suça sürükleyebilmektedir. Suça sürüklenen çocukların ceza infaz kurumlarına yerleştirme

uygulanmasının bir diğer sakıncalı yanı çocuklar için yeterli programların uygulanamayışı ve çocuk tutuklu veya hükümlülerin yetişkinlerle aynı işlemlere tabi tutulmasıdır. Bu kurumlarda, tüm tutuklu ve hükümlülerin katıldıkları çeşitli derslerin dışında, çocukların yeniden toplumsallaşması amacına yönelik, sistemli bir rehabilitasyon programından söz etmek mümkün değildir. Bazı spor etkinliklerine katılmanın dışında kitap okuyarak ve televizyon seyrederek günlerini geçiren bu çocuklar, kapalı ceza infaz kurumu ortamında sıkı bir kontrol altında yaşamalarına karşın profesyonel bakım ve yardımdan yoksun kalmaktadırlar. Kurumlardaki çocukların enerjilerini olumlu yönlere kanalize ederek sağlıklı gelişmelerine etki edecek sportif etkinlikler, sanatsal faaliyetler ve çeşitli hobileri kapsayan organizasyonların kısıtlı olması, bu alanlarda suça itilen çocukları yönlendirecek yeterli elemanın bulunmaması, büyüme devresinde olan çocukların sağlıklı ve yaşına uygun beslenememeleri de genel sorunlar arasındadır. Bunun sonucunda gerek kendi aralarında, gerekse infaz koruma memurları ve yetişkin suçlularla kurdukları ilişki kendilerini olumsuz etkileşime açık hale getirmektedir. İnfaz kurumunda geçirilen bu dönem, çocuğun kendisine saygısının iyice azaldığı, ailesiyle ilişkisinin bozulduğu, yeni suçlar için “eğitildiği” ve topluma karşı düşmanlık duygularının pekiştiği bir süreç haline dönüşmektedir. Çocukları hapsedmek, onların yeniden topluma katılmasına yönelik çabalara katkı sağlamamaktadır. İlk suçunda ceza infaz kurumuna giren ancak burada kendisine etkin bir rehabilitasyon yapılamayan çocuk, kurumdan çıktıktan sonra suça daha meyilli hale gelebilmektedir. Geleceği konusunda endişesi ve hatta boş vermişliği olan kişinin ne yapacağı belirsizdir ve bu belirsizlik hem kendisi hem de toplum için tehlike teşkil eder. Onun desteklenmesi, belirsizlikten kurtarılması ve geleceğe umutla bakmasının sağlanması gerekir.

Çocuk adaleti sisteminin hedefi suçu ve yeniden suçluluğu önlemek; suçluyu sosyalleştirerek yeniden toplumla bütünleştirerek mağdurun ve toplumun çıkarlarını korumaktır. Bunun için çocuk suçlarında tek amaç ceza vermek olmamalıdır. Çocukların tekrar topluma kazandırılarak kendilerine iyi bir gelecek hazırlamaları ve yeni bir suça karışmamaları için suçun bir yaşam biçimi haline getirilmesini önleyici mekanizmanın kurulması gerekmektedir. Çocuk tekrar suç işlemediğinde doğal olarak çocuklar tarafından işlenen suçlarda bir azalma görülmekle birlikte, sosyal tedbirler alınmadığı takdirde yeni suça itilen çocuklar topluma dâhil olmaya devam edecek, kısır döngünün önlenmesi de mümkün olmayacaktır.

Ceza infaz kurumlarının ve eğitim evlerinin idarecileri, kurumun başarısını belirleyecek kişilerin başında gelir. Bu sebeple onların çocukların gelişimine katkıda bulunacak her türlü faaliyete açık olmaları gerekmektedir. Görev yapacak personelin niteliği

de çocukların eğitimi açısından büyük önem arz etmektedir. Muhatabın çocuk olması yapılan işin hassasiyetini artırmaktadır. Kurumlardaki görevlilerin öncelikle bu işi severek yapmaları ve ayrı bir eğitimden geçirilip özel olarak görevlendirilmeleri gerekmektedir.

Çocuğun büyüme ve gelişme sürecine paralel olarak bedensel, zihinsel ve psikolojik olarak yetişkinlerden farklı özellikler göstermesi, suça yönelmiş çocuklara daha hassas yöntem ve uygulamalarla yaklaşılmasını gerektirmektedir. Bu hassasiyetin yargılama sürecine ilaveten infaz aşamasında da sürmesi ve tahliyeden sonra da çocukların takibi onların yeniden topluma kazandırılması açısından büyük önem taşımaktadır. Bu süreçte çocuğun; barınma, iş, eğitim, düzenli ve uygun bir çevre içerisinde yerleştirilmesi, psikolojik yardım gibi unsurlar ile desteklenmesi de en az infaz kadar önemli bir konu, yeniden suça karışmamaları hususunda da etkili bir yöntemdir. Bu yapılamadığı durumlarda çocuklar suç işledikleri ortam içine girerek yeni suç ve suçlar işlemeye hazır hale gelmektedirler. Çocuğu suça iten neden çevre ise, aynı ortama geri dönen çocuk, kısmen çözülmüş ya da hiç çözüm getirilmemiş sorunları ile tek başına kalacaktır. Bu sorunu gidermek amacıyla, her ilde suç istatistiklerindeki çocuk suçlu oranları dikkate alınarak, tahliye olan çocukların rehabilitasyonu ve topluma kazandırılması için profesyonel tarzda bir yaklaşım gösteren tahliye sonrası eğitim kurumlarının açılması büyük önem taşımaktadır. Bu kurumların, tahliye sonrasındaki çalışmaların yargılama sürecinin bir devamı olmadığını ve bu aşamadaki çalışmaların bireysel özgürlük esasına dayandığını gösterecek nitelikte düzenlenmesi önemlidir. Tahliye sonrası eğitim kurumu olarak adlandırılabilen misafirhanelerde kalış süresi, çocuğun yaşamını sağlıklı ve mutlu bir şekilde devam ettirebileceği koşullar sağlanmadıkça ya da çocuk kendini hazır hissetmedikçe sona erdirilmemeli, kurumun fiziksel kapasitesi elverdiği ölçüde bu süre uzatılabilir. Çocukların gelişimleri ve yetenekleri göz önüne alınarak eğitimevlerinde aldıkları mesleki eğitimlere de paralel olarak bu kurumlarda verilecek nitelikli mesleki eğitim, çocukların topluma faydalı, üretken, yaratıcı, geçimlerini kimseye muhtaç olmadan çalışarak kendi emekleriyle temin eden bireyler olmalarını sağlayacaktır.

XIV. SONUÇ

1. Çocuğun gözaltına alınmasına ya da tutuklanmasına son çare olarak ve “gerekli en kısa süre” için başvurulmalı, bu eylemin gerekçesi de, onların kamu güvenliği için sürekli ve ciddi bir tehdit oluşturması olmalıdır.

2. Çocuk eğitimevleri dışındaki infaz kurumunda kalan tutuklu ve hükümlü suça itilmiş çocukların bulunduğu ortamların fiziki şartlarının düzeltilmesi, ortak kullanım alanlarının dışında her türlü cinsel veya fiziki baskıya maruz kalmaması açısından mutlaka tek kişilik odalar da kalmaları, kurumdaki yasal haklar açısından da (telefon, ziyaret vb.) eğitimevlerinde kalan çocuklar ile aynı haklara sahip olmalarını sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması, mevcut şartlardaki olumsuzluğun azalmasına sebep olacaktır.

3. Cezanın ıslah edicilik işlevi düşünüldüğünde, bunun yapılmasının fiziken mümkün olmadığı görülen, ayrıca konum ve şartları itibari ile de çocukların bulunmasının uygun olmadığı, Pozantı, Bergama ve İncesu Ceza İnfaz Kurumları'nın faaliyetlerine son verilmesi, amaç açısından doğru olacağı gibi ekonomik katkı da sağlayacaktır.

4. Çocuk Koruma Kanunu'nda çocuklara özgü yargılama sistemi esas alınmış olmasına karşın suçun yetişkinlerle birlikte işlenmesi halinde çocuğun genel mahkemelerde yargılanmasına imkân sağlayan Çocuk Koruma Kanunu'nun 17/3. maddesinde gerekli düzenleme yapılarak, çocukların genel yetkili mahkemelerde yargılanmasının önüne geçilmelidir.

5. Çocukların yargılanma sürecini hızlandırmak; suça itilen çocukların kişilik ve gelişim özelliklerine uygun olarak yargılanmalarını sağlayacaktır. Bunun için çocuk mahkemeleri yaygınlaştırılmalı ve buralarda görev alan uzmanların sayısı artırılmalıdır. Yargıtay'daki dosyaların bir an önce sonuçlanması açısından çocuk suçlarına bakan yeni bir daire kurulması düşünülebileceği gibi, tutuklu ve zamanaşamı yaklaşan dosyalarda ki uygulamaya benzer şekilde çocukların yargılandığı davalara öncelik verilmeside kısmi çözüm olabilecektir. Bu takdirde yargılamalarının uzaması sonucu suça itilmiş çocukların gereğinden fazla kapalı kurumlarda kalmasının önüne geçilerek çocuk eğitim evleri işlerlik kazanacaktır.

6. Ceza İnfaz Kurumunda bulunanların ziyaretini ve infaz kurumunda bulundurulacak eşya ve maddeleri belirleyen yönetmelikler ceza infaz kurumlarına uygun olarak düzenlenmişlerdir. Oysaki Çocuk Eğitimevleri'ni infaz kurumu değildir. İnfaz kurumları hakkındaki ziyaret ve bulundurulacak eşyalar ile ilgili düzenlemelerin eğitimevlerini de kapsamaması işin doğasına aykırıdır. Çocuk Eğitim Evleri için ayrı bir düzenlemeye ihtiyaç vardır.

7. Eğitimevlerinde bulunup da yaşı dolan hükümlülerin kapalı infaz kurumlarına geçişleri kendilerine verilen eğitimin boşa gitmesine sebep olmaktadır. Bu cezanın ıslah edicilik işlevini ortadan kaldırdığı gibi, psikolojik sorunlar da oluşturmaktadır. Bunun önlenmesi için, Açık Ceza İnfaz Kurumuna Ayrılma Yönetmeliğinde değişiklik yapılarak, eğitimevlerinde yaşı dolan hükümlülerin kapalı ceza infaz kurumları yerine açık ceza infaz kurumuna geçişleri sağlanmalıdır.

8. Statüsü, konumu, ekonomik durumu ve ailevi yapısı ne olursa olsun çocuklara iyi bir eğitim verilmesi temel hedef olmalıdır. Bu eğitim sadece okul bazında kalmamalı, çocukların bilgi ve becerilerini geliştirmeye yönelik de olmalıdır. Ekonomik durumu iyi olan aileler çocuklarını okul saatleri dışında etüt merkezlerine gönderebilir iken, bu imkâna sahip olmayan ailelerin çocukları ise okul dışında giderek kendilerini geliştirebilecekleri bir ortama sahip değildirler. Bu ise çocukların olumsuz alışkanlıklar edinebileceği şartlarda daha fazla bulunmasına ve en nihayetinde suça sürüklenmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu bağlamda, çocukların okul dışındaki saatlerini iyi geçirebileceği etüt merkezleri, sosyal faaliyet ve oyun alanları, beceri ve hobi kursları, gezici ve yerleşik kütüphaneler gibi ortamlar oluşturulmalıdır.

9. Nüfusunun önemli bir oranı çocuk olan ülkemizde, bütün çocukları kapsayan ve her çocuğa ulaşabilen mahalle bazında bir izleme ve değerlendirme mekanizması kurulmalıdır. Suça sürüklenme potansiyelinde olan bölgelere öncelik verilmesi şartıyla, aileler çocuk yetiştirme ve çocukları bekleyen tehlikeler konusunda eğitilmeli, aile danışmanlığı merkezleri, gençlik merkezleri, psikolojik danışma ve rehberlik merkezleri, sosyal hizmet büroları gibi kuruluşlar kurulmalıdır. Bu anlamda Çocuk Koruma Kanunu'nun 5. maddesinde öngörülen danışmanlık tedbirleri son derece önemlidir ve etkin bir biçimde kullanılmalıdır. Ailenin birlik ve bütünlüğünü destekleyen politikalar üretmeli çekirdek aile yapısı güçlendirilmelidir.

10. Ailenin çocuğa suçu bir meslek olarak öğrettiği ve geçimin bu yolla sağlandığı durumlarda, bu çocukların vesayeti devletçe alınarak koruyucu ailelerin yanlarına verilmelidir. Bunun için de koruyucu aile uygulamasının yaygınlaştırılması ve şartlarının kolaylaştırılması gerekmektedir.

11. Çocuk suçluluğu ile mücadelede çocuklara yönelik cezai yaptırımlar başlı başına bir çözüm ve çıkış yolu değildir. Toplumun yararı suç işleyen çocuğun cezalandırılmasında değil onun tekrar suç işlemesinin önlenmesindedir. Zira suç işleyen çocuk bir neden değil sonuçtur. Onu suça sürükleyen nedenler ortadan kaldırılmadıkça sorun çözülmeyecektir. Olayın sosyal bir boyutu vardır ve bu, toplumun bütün birimlerinin

sorunudur. Çözüm ise sosyal sorumluluk çerçevesinde tüm kurumların birlikte hareket etmesiyle mümkün olacaktır. Bu anlayışı hakim kılarak toplumun bu konuda duyarlılığını artırmalı ve bu tür çalışmalara etkin bir destek vermesini sağlamalıdır. Çocuk eğitimi, çocuk-geç suçluluğu ve rehabilitasyon konularında eğitici programlar hazırlanarak yayınlanmalı, suça itilmiş çocuklara yardım ile suçu önleme konusunda kamuoyu oluşturarak gönüllü yardım kuruluşları harekete geçirilmelidir.

12. Çocuk suçluluğu daha ziyade yerel yönetimlerin hizmet alanını oluşturan şehir merkezlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu sorunun olumsuz etkileri de yine ağırlıklı olarak şehir merkezlerinde görülmektedir. Dolayısıyla soruna yönelik önleyici müdahaleler hususunda merkezi yönetimden kaynaklanan bürokratik engellerin önüne geçilmesi, yerinde ve en yakın birimlerce önleyici yönde müdahale edilmesi çözüm konusunda etkinliği arttıracaktır. Bu sebeple ulusal ve uluslararası alanda yapılan düzenlemelerde çocuğun yaşadığı çevreye en yakın birimler olan yerel yönetimlere konu ile ilgili olarak görevler verilerek yerel yönetimler sosyal politikaların yerine getirilmesinde aktif olarak rol almışlardır. Benzer modellerin ülkemizde olan uygulamaları artırılmalıdır. Ayrıca Sağlık Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu(SHÇEK) işbirliği yaparak aile eğitimlerine ağırlık vermelidirler.

13. Çocukların cezalarının infaz edildiği kurumlarda; sosyal hizmet uzmanlarına infaz koruma memurlarından daha fazla görev ve sorumluluk düştüğü dikkate alınarak, çocuklarla onların daha fazla muhatap olmasını sağlayacak programlar yapıp, bu programları uygulayacak yeterli personel alınmalıdır. Bu eğitimi sağlayacak personelin yetersiz olması durumunda ise tayin beklenmeden ihtiyaç duyulan yerlere hizmet alımı veya sözleşmeli personel görevlendirme cihetine gidilmelidir.

14. Suça itilen çocukların kaldığı eğitimevleri; onları toplumdan izole eden değil toplum ile kaynaştıran kurumlar olmalıdır. Bu amaçla belli programlar doğrultusunda yapılacak sportif, sanatsal vb. etkinlikler düzenlenmelidir. Bu tür organizasyonlar belli periyotlar ile yapılmalı, kurum müdürünün takdir veya becerisine bırakılmamalıdır.

15. Suça sürüklenen çocukların cezaları infaz edilip tekrar sosyal ortama girdiklerinde, takiplerinin yapılarak koruma ve yardım çalışmaları yapılmalı, onların tekrar suç ortamına girmelerini önleyecek önlemler alınmalı, bunun için yasal bir düzenleme yapılmalıdır.

16. Çocuk suçluluğu ile mücadele eden veya temelde çocuğun gelişimini baz alan kurumlar koordineli ve işbirliği halinde çalışmalıdırlar.

17. İki yıl üst üste sınıfta kalan veya okula devam etmeyen çocukların örgün eğitimden kayıtları silinerek açık öğretim işlemlerinin yapılma zorunluluğu bulunmaktadır. İnfaz kurumunda kalan çocukların tutukluluk süresinin yasal gerekçe kabul edilerek, eğitimevine gelen çocukların örgün eğitimden yararlanmasının yolu kapatılmamalıdır.

18. İnfaz kurumlarında bulunmalarından ötürü zorunlu eğitim çağı dışına çıkmış çocukların örgün veya mesleki eğitime devam etmelerini sağlayacak eğitim programı oluşturulmalıdır. İnfaz kurumlarında bulunup sınava girecek veya kayıt yaptıracak çocuklardan harç ve masraflarını karşılayamayanlar için sivil toplum örgütleri ile irtibata geçilerek bu ihtiyaçlarının karşılanarak eğitimlerine devamı sağlanmalıdır.

19. Çıraklık eğitim merkezlerinde yaz döneminde Eylül, güz döneminde Ocak ayında kayıtlar yapılmaktadır. Bu dönemler haricinde eğitimevine gelen hükümlü çocukların çıraklık eğitim merkezlerine kayıt yaptırmaları mümkün olamamakta, bu da çocukların bu kurumdan sınırlı olarak yararlanmasına sebep olmaktadır. Bu konuda mevzuat değişikliği yapılarak, eğitimevlerinde bulunan çocuklar açısından zaman sınırlaması olmaksızın kayıt imkânı verilmelidir.

Mustafa ATAŞ
İstanbul Milletvekili
Alt Komisyon Başkanı

Murat YILDIRIM
Çorum Milletvekili

Mithat EKİCİ
Denizli Milletvekili

Malik Ecdar ÖZDEMİR
Sivas milletvekili

Ali Rıza ERTEMÜR
Denizli Milletvekili

Şenol BAL
İzmir Milletvekili